

« ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Директори Институти таърих, бостоншиносӣ
ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ,
дотсент Муродзода А.А.

аз «24» соли 2025

ХУЛОСАИ

**Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А.
Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон**

Диссертатсияи Азизхонова Рухшона Гулбозхоновна дар мавзуи «Таърихи ташаккул ва рушди заводи сементи Душанбе (1942- 2021)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020301 - Таърихи ватанӣ) дар шӯбаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ омода гардидааст.

Дар чараёни омода намудани диссертатсия Азизхонова Рухшона Гулбозхоновна докторанти (PhD)-и Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ ба ҳисоб мерафт.

Азизхонова Рухшона Гулбозхоновна маълумоти олиро соли 2011 зимни таҳсил дар факултети таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯи “Таърих” ба даст овардааст. Соли 2019 зинаи таҳсилоти магистратураи Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқи ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ-ро аз рӯи ихтисоси “Ҳуқуқи байналмилалӣ” хатм кардааст. Номбурда соли 2019 ба зинаи доктори фалсафа (PhD)-и Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ-ро соли 2022 аз рӯи ихтисоси “Таърихи ватанӣ” хатм намудааст.

Номбурда бо фармоиши Президенти АМИТ аз 16.09.2019, №205 ба ҳайси докторанти (PhD) қабул гардида, соли 26.07.2022, № 30001/23-338 сарбаландона хатм намудааст.

Диссертатсияи Азизхонова Р.Г. дар чаласаи шуъбаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А.Дониши АМИТ аз 21 феввали соли 2025, №7 муҳокима ва барои дифоъ пешниҳод карда шуд.

Оид ба натиҷаи баррасии диссертатсия дар мавзуи «Таърихи ташаккул ва рушди заводи сементи Душанбе (1942- 2021)» чунин хулоса қабул карда шуд:

Мубрамии мавзуи таҳқиқот. Омӯзиши таҷрибаи таърихии соҳаи алоҳидаи ҷумҳурӣ, барои рушди иҷтимоию иқтисодӣ ва идоракунии истеҳсолии он аҳаммияти бузурги илмиро дорост. Аз тарафи дигар, барои таҳқиқоти ҳамаҷонибаи таърихи Тоҷикистони Шӯравӣ ва замони истиқлолият, омӯзиши таърихи корхонаҳои бузурги истеҳсолӣ хеле муҳиму саривақтӣ буда, аҳаммияти илмӣ-таърихӣ дорад.

Инчунин, моҳияти баррасии мавзӯ дар он аст, ки имкон дорад сабабҳои пастравии истеҳсоли молҳои саноату сохтмон бахусус сементро дар охири асри XX ва азнав эҳё гардидани соҳаи мазкур дар аввали асри XXI муайян карда шавад. Дар асоси гуфтаҳои боло хулоса кардан мумкин аст, ки муҳимияти таҳқиқи илмӣ таҷрибаи тарихии масъалаи мазкур аз он иборат аст, ки бо рушди устувори саноати семент дар ҷумҳурӣ дар замони Иттиҳоди Шӯравӣ иншоотҳои азим НОБ-ҳои Норақ, Сарбанд, Бойғозӣ, Кайроқум, Роғун, Сангтуда, заводи алюминии тоҷик ва дахҳо заводу фабрика, инфрасохтори манзилӣ-маъмурӣ бунёд гардиданд, ки онҳо дар рушди индустрикунонӣ ва ҳаёти иҷтимоӣ-иқтисодии ҷумҳурӣ нақши калондоранд.

Дарачаи таҳқиқи мавзуи илмӣ. Бояд қайд кард, ки то имруз доир ба масъалаи мазкур дар илми таърихнигории тоҷик ба қадри кофӣ ба ҷуз мақолаҳои ҷудогона таҳқиқоте нест. Таърихи корхонаҳои саноатӣ, аз ҷумла, корхонаи семент ба ҳайси як мавзуи актуалӣ аз ҷониби муҳаққиқон ва мутахассисон то ҳол ба риштаи таҳқиқ қашида нашудаанд. Аз ин рӯ, таҳқиқот дар доираи мавзӯи рисола имкон медиҳад, ки таърихи ташаккул, рушд ва дурнамои саноати семент, хусусан бузургтарин корхонаи семент дар Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯхта шавад.

Мутобиқати ихтисос ва номи мавзӯ ба шиносномаи ихтисос ва мухтавои диссертатсия. Таҳқиқоти илмӣ, навгонӣ ва натиҷаҳои он ба бандҳои шиносномаи ихтисосҳои КОА–и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 6D020300 – Таърих, аз ҷумла ба ихтисоси 6D020301 – Таърихи ватанӣ (таърихи халқи тоҷик) мутобиқат мекунад.

Алоқамандии мавзӯи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм, техника ва технология дар ҷумҳурӣ. Мазмуни асосӣ, хулосаҳо ва маводи санадии диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм, махсусан таърихи иҷтимоӣ-иқтисодии Тоҷикистони соҳибистиклол алоқамандӣ дошта, маводҳои он зимни таълифи асарҳои маҷмӯӣ роҷеъ ба ташаккули саноат, хусусан рушди саноати семент дар Тоҷикистон дар замони Шуравӣ ва солҳои соҳибистиклолӣ ҳангоми хондани курсҳои лексионӣ ва махсусан аз фанҳои «Таърихи халқи тоҷик», «Таърихи муосири Тоҷикистон», «Таърихнигории таърихи халқи тоҷик дар давраи Иттиҳоди Шуравӣ ва Истиклолият» метавон истифода намуд.

Мутобиқати теъдод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ ба мухтавои диссертатсия ва автореферат. Интишороти довталаб ба талаботи сархати якуми Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267) мутобиқат мекунад.

Мавҷудияти санади татбиқи натиҷаҳои илмӣ. Муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои диссертатсия дар 7 мақолаи илмӣ муаллиф, аз ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд. Ҳамчунин, нуктаҳои асосии таҳқиқот дар конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ (2019-2022), конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва илмӣ-назариявии ҳайати профессорону ходимони илмӣ Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (2019-2022) маъруза шуда, мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Саҳми довталаб дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсия дар он зоҳир мегардад, ки ӯ бевосита аз сарчашмаҳои муътамад истифода карда, бо таъя ба

маводи бойгонӣ, хусусан Бойгонии Марказии Давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бойгонии ҷории Вазорати саноат ва технологияҳои нави Тоҷикистон ва, махсусан, бойгонии ҷории КВД “Тоҷиксемент, инчунин борҳо сафар намудан ба корхона, шоҳиди раванди истеҳсолот гардидан, аз вазъияти феълӣ корхона дидан намудан ва суҳбату мулоқотҳо анҷом додан бо собиқадорони варзида ва собиқ роҳбарони корхона, ҳолати воқеӣ ва таърихи ташаккули онро дарк ва ҳамаҷониба мавриди таҳқиқ қарор дода, дар заминаи омӯзиш муҳаққиқ бори нахуст самтҳо ва имкониятҳои рушди минбаъдаи соҳа, хусусан корхонаро дар шароити ҷуғрофӣ Тоҷикистон ва аҳаммияти онро дар амалисозии саноатикунории кишвар бозгӯ кардааст.

Диссертатсияи Азизхонова Р.Г. аз муқаддима, 2 боб, 6 зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад.

Вобаста ба мавзӯ ва масоили таҳқиқи диссертатсионӣ 7 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ дар феҳристи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон воридшуда, интишор гардидааст, ки ҳаҷми умумии онҳо 2,31 ҷузъи чопиро ташкил медиҳад.

Навгониҳои илмӣ. Дар диссертатсия бори нахуст таърихи ташаккули фаъолияти корхонаи “Тоҷиксемент” дар даврони шуравӣ ва замони соҳибистиклолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (солҳои 1942-2021) мавриди пажӯҳиш қарор гирифта, дар асоси сарчашмаҳои бозғамимод ҷараёни эҳё ва ташаккули соҳаи мазкур дар марҳилаи муайяни болозикр таҳқиқ шудааст. Дар қори илмӣ мазкур заминаҳои таърихӣ ва иқтисодии бунёди корхонаи мавриди пажӯҳиш, марҳилаҳои ташаккулёбии он, нақши корхона дар рушди саноати мамлакат, роҳҳои ташаккули минбаъдаи он мавриди баррасӣ қарор гирифта, афзалиятҳо ва имконоти табиӣ кишвар ҷиҳати инкишоф додани соҳаи саноати семент ва нақши он дар роҳи саноатикунории кишвар бозгӯ шудаанд.

Ҳамзамон, масъалаҳои зерин ба ҳайси навгонии илмӣ дар диссертатсия муайян карда шудаанд:

- заминаҳои таърихӣ ва иқтисодии бунёди корхонаи сементи Душанбе дар шароити вазнини солҳои Ҷанги Бузурги Ватанӣ бо таъя ба маводи бойгонӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ омӯхта шудааст;

- аввалин маротиба таърихи бунёди ниҳоди корхона дар шакли таҳқиқоти илмӣ бунёдӣ ва марҳилаҳои асосии фаъолияти он таҳқиқ карда шудааст;

- иқтидори табиӣи Тоҷикистон ва дурнамои рушди саноати сементи навъи ба сульфат тобовари маркаи 500 – и корхонаи мазкур, ки барои бунёди иншоотҳои азими гидроэнергетикӣ ниҳоят муҳим аст, омӯхта шудааст;

- бори нахуст имкониятҳои рушди фаъолияти корхона ҷиҳати афзун намудани содироти семент ба хориҷи мамлакат ва роҳҳои тавсеаи он: мушкилот ва дурнамо таҳқиқ карда шудааст;

- бори нахуст фаъолияти корхона дар ду давра: даврони шуравӣ, низоми банақшаگیرӣ ва замони соҳибистиклолӣ шароити иқтисоди бозорӣ бо таъя ба манобеи мӯътамад, маводи бойгонӣ ва осори муҳими илмӣ таҳқиқ карда шудааст.

- дар маҷмуъ дар диссертатсияи мазкур нақши корхонаи мазкур дар рушди иқтисодиёт ва саноати кишвар ба таври амиқ таҳқиқ шудааст.

Аҳамияти илмӣ-назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Диссертатсия дорои аҳамияти илмӣ-назариявӣ ва амалӣ буда, натиҷаҳои бадастомада метавонанд, дар корҳои илмӣ-тадқиқотии муҳаққиқон ва муаррихон ҷиҳати муайян намудани роҳҳои инкишофи минбаъдаи соҳаи семент, рушди минбаъдаи корхона ва барқарор намудани таҷриба ва методҳои истеҳсоли корхона дар дигар манотиқи кишвар кӯмаки воқеӣ расонанд. Мазмуни асосӣ, хулосаҳо ва маводи санадии диссертатсияро зимни таълифи асарҳои маҷмӯӣ роҷеъ ба ташаккули саноат, хусусан рушди саноати семент дар Тоҷикистон дар замони шуравӣ ва солҳои соҳибистиклолӣ ҳангоми хондани курсҳои лексионӣ метавон истифода намуд. Аҳамияти амалии диссертатсия инчунин аз истифодаи эҳтимолии натиҷаҳои бадастомадаи тадқиқот дар ниҳодҳои илмӣ-тадқиқотӣ, кафедраҳои гуманитарии мактабҳои олӣ иборат аст.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Диссертатсияи мазкур дар шӯбаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон омода гардида, бобҳои он дар чаласаҳои шӯба мавриди муҳокима қарор гирифтааст. Муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои диссертатсия дар 7 мақолаи илмӣ муаллиф, аз ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд. Ҳамчунин, нуктаҳои асосии таҳқиқот дар конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ (2019-2022), конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва илмӣ-назариявии ҳайати профессорону ходимони илмӣ Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи Аҳмади Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (2019-2022) маъруза шуда, мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Мундариҷаи асосии таҳқиқ аз рӯи мавзӯи диссертатсия дар таълифоти зерини муаллиф инъикос ёфтааст:

I. Мақолаҳои илмӣ, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд:

1. Азизхонова Р.Г. Фаъолияти заводи сементбарории ш. Душанбе дар солҳои 40- 60- уми асри XX. / Р.Г. Азизхонова, //Муаррих, 2021. - № 3(27), - С.51-57.

2. Азизхонова Р.Г. Омода намудани кадрҳо дар заводи сементи Душанбе дар солҳои 40- 60- уми асри XX. / Р.Г. Азизхонова, Паёми донишгоҳи омӯзгорӣ, 2022, - №1(96), - С.252-256.

3. Азизхонова Р.Г. Нақши корхонаи воҳиди давлатии “Тоҷиксемент” дар таъмини корхонаҳо ва иншооти азими саноатии мамлакат бо сементи аълосифат / Абдурашитов Ф.М. Азизхонова Р.Г. //Гузоришҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, Шӯбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ., 2024, – №3 (277), – С.64-67.

II. Мақолаҳо ва фишурдаи интишорот дар маҷмуаҳои дигар:

1. Азизхонова Р.Г. Рушди саноати семент дар остонаи ҳадафи чоруми стратегӣ “саноаткунории босуръат”.// Р.Г. Азизхонова, //Гузоришҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, Шӯбаи илмҳои ҷамъиятшиносӣ., 2020, - № 3 (011), - С.43-46.

2. Азизхонова Р.Г. Развитие цементной промышленности Таджикистана на пороге четвертой стратегической цели «ускоренная индустриализация» //Международная конференция молодых ученых «Большая Евразия континент науки”. – Москва, 1- 4 ноября 2023 г.

3. Азизхонова Р.Г. Эҳёи корхонаҳои сементбарорӣ ва рушди саноати маснуоти сохтмон дар Тоҷикистон” //Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи “Рушди системаи идоракунии инноватсияҳо дар корхонаҳои саноатӣ” . Бахшида ба эълон гардидани солҳои рушди саноат солҳои 2022-2026. – Кулоб, 2023. - С. 285-290.

4. Азизхонова Р.Г. Саноат ва сохтмон дар Тоҷикистон дар давраи Ҷанги Бузурги Ватанӣ //Конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ “Мавқеи зан дар рушди илм”. ш. Душанбе, 2023.-271-280.

Таҳқиқоти диссертатсионии унвонҷӯ Азизхонова Рухшона Гулбозхоновна «Таърихи ташаккул ва рушди заводи сементи Душанбе (солҳои 1942- 2021)” ҷавобгӯи талаботи муқаррарнамудаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020301 - Таърихи ватанӣ) тавсия карда мешавад.

ҶАЛАСА ҚАРОР КАРД:

1. Диссертатсияи Азизхонова Рухшона Гулбозхоновна дар мавзӯи «Таърихи ташаккул ва рушди заводи сементи Душанбе (1942- 2021)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020301 - Таърихи ватанӣ) қори таҳқиқии анҷомёфта ҳисобида шавад.

2. Диссертатсияи Азизхонова Рухшона Гулбозхоновна дар мавзуи «Таърихи ташаккул ва рушди заводи сементи Душанбе (1942- 2021)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисоси 6D020300 – Таърих (6D020301 - Таърихи ватанӣ) бо назардошти ислоҳи эродҳои гирифташуда барои ҳимоя дар шурои диссертатсионии дахлдор тавсия дода шавад.

Хулоса дар ҷаласаи Шуъбаи таърихи навтарини Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ санаи 21.02.2025, суратҷаласаи №7 қабул гардидааст.

Дар ҷаласаи шуъба иштирок доштанд: ҳамагӣ 8 нафар. Натиҷаҳои овоздиҳӣ: «тарафдор» – 8, «зид» – нест, «бетараф» – нест.

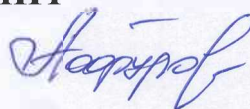
Раиси ҷаласа:

Мудири Шуъбаи таърихи навтарини

Институти таърих, бостоншиносӣ ва

мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ

номзади илмӣ таърих, дотсент

Ғафуров А.М.

Котиби ҷаласа

Қозизода Ш.

Имзои Ғафуров А.М., Қозизода Ш.-ро тасдиқ мекунам:

Нозири калони шуъбаи кадрҳои

Институти таърих, бостоншиносӣ

ва мардумшиносии ба номи А. Дониши

АМИТ Файзуллоева Г.К

«21» феврал 2025

Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734025 ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 33, www.institute-history.tj E-mail: institutitarih@gmail.com, тел: +992 (37) 221-37-42